

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

4.1 ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งการประเมินคุณค่าและสถานภาพ ของทรัพยากรทางชีวภาพ ภายในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ความหลากหลายทางชีวภาพในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พบว่า มีพืชอย่างน้อย 150 ชนิด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพืชที่ปลูกขึ้นมา เช่น มะขาม สนทะเล พิกุล ศรีตรัง มะฮอกกานี มะพร้าว หางนกยูง ตาลโตนด จิก อโศกอินเดีย เสลาเปลือกบาง ต้นแปรงล้างขวด และปาล์มจีน เป็นต้น โดยนักเรียน นักศึกษา อาจารย์ และบุคลากร ของมหาวิทยาลัยตามโอกาสต่างๆ มีพืชหลายชนิดที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ดาดู่ มทะเล แสมทะเล กระถิน และโพธิ์ทะเล เป็นต้น เนื่องจากเป็นพืชชายทะเล มีสัตว์อย่างน้อย 200 ชนิด แยกเป็นนก 90 ชนิด ซึ่งนกเป็นกลุ่มที่มีชนิดและปริมาณมากที่สุด นอกจากนั้นในพื้นที่ยังมีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ปลาน้ำจืดปลาน้ำกร่อย กุ้งปู หอย แมลง สัตว์เลื้อยคลาน และสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำอีกหลายชนิด เนื่องจากภูมิประเทศตั้งอยู่บริเวณอ่าวปัตตานีมีป่าชายเลน หาดเลน จึงเป็นพื้นที่ที่ค่อนข้างมีความอุดมสมบูรณ์ มีอาหาร และที่หลบภัยรองรับการใช้พื้นที่ของสิ่งมีชีวิตเหล่านี้ได้ ส่วนในด้านคุณค่าส่วนใหญ่จะใช้เป็นพื้นที่จอดรถ พักผ่อน อ่านหนังสือ ติดป้ายประกาศ และออกกำลังกาย ซึ่งได้รับการดูแลจัดการโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบ โดยตรงของมหาวิทยาลัย ต้นไม้บางชนิดบางต้นก็ถูกคุกคามจากแมลงและโดยการดูแลตัดแต่งอย่างขาดความเข้าใจจนยืนต้นตาย เช่น ต้นสนทะเล และต้นประดู่ เป็นต้น

4.2 การใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

สามารถประเมินการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ในประเด็นของคุณค่าและมูลค่าของพื้นที่ ในประเด็นต่างๆ ได้แก่ ทางสังคมที่ให้ความเอื้ออาทรต่อชุมชนและคนด้อยโอกาส เป็นแหล่งท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจ เป็นพื้นที่ทำกิจกรรมทางสังคม ทางการศึกษา ได้แก่ การเรียน-การสอนรายวิชาต่างๆ เป็นห้องปฏิบัติการนอกชั้นเรียน ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและโบราณคดี ทางนิเวศ ได้แก่ เป็นแหล่งวางไข่และอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน (มดลูกของทะเล) เป็นแนวดูดซับพลังงานจากพายุ ลดความรุนแรงของกระแสน้ำและคลื่น และทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ให้หญ้ากับคนเลี้ยงวัวเลี้ยงแพะ รายได้จากการเก็บขยะ เศษเหล็ก กระจบองน้ำของบุคคลภายนอกมหาวิทยาลัย รายได้จากการเก็บผักป่า เช่น กระถิน ตำลึง ฯลฯ ของกลุ่มชาวบ้านสตรีอ่าวโสเก็บผัก รายได้จากการจับสัตว์น้ำ เช่น ปูแสม ปูดำ ปลาตุกทะเล และหอยพิมพ์ เป็นต้น

จากการศึกษาสามารถประเมินพื้นที่สำคัญในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้ดังนี้

- พื้นที่เรียนรู้ ดูนก ได้แก่ พื้นที่โซน A, F, H, และ ป่าชายเลน
- พื้นที่เรียนรู้เรื่องพืช ได้แก่ พื้นที่โซน A, E, F, H และ I
- พื้นที่เรียนรู้เรื่องประวัติศาสตร์ ได้แก่ พื้นที่โซน H
- พื้นที่นั่งพักผ่อน อ่านหนังสือ ได้แก่ พื้นที่โซน H

- พื้นที่ออกกำลังกาย ทุกพื้นที่ภายในมหาวิทยาลัยสามารถรองรับกิจกรรมออกกำลังกายได้

4.3 ถอดประเด็นสำคัญ จากบทสัมภาษณ์ผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากร

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากร และนักวิจัยจากต่างประเทศ มีหลายประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

อาจารย์ปิ่น ยวนแหล สะท้อนความกังวลต่อการดูแลต้นไม้ ในกรณีต้นประดู่ถูกแมลงหนวดยาวเจาะตายไปเป็นจำนวนมาก โดยขาดการมีส่วนร่วมของแผนกวิชาและนักศึกษาที่สามารถทำวิจัยและแก้ปัญหานี้ได้ อย่างถาวร

อาจารย์พงศกร สุวรรณเดชา สะท้อนความกังวลใจต่อการดูแลต้นไม้ของหน่วยงานที่รับผิดชอบที่ขาดความรู้และขาดความเข้าใจ เช่น กรณีการตัดยอดแทนการตกแต่งตัดกิ่งเล็กๆ กรณีการหายไปของลานต้นสน แต่มีต้นต้นเป็ด (พญาสัตบรรณ) มาแทน และการตัดต้นไม้ที่มีอายุมากในมหาวิทยาลัยโดยละเลยความรู้สึภภาคภูมิใจของคนรุ่นเก่า เป็นต้น

และนายบารี สาเมาะ มีความกังวลใจเรื่องการเติบโตของมหาลัยซึ่งทุกครั้งที่มีการขยายขนาดใหญ่หรืออาคารเรียน สำนักงาน หรือคณะใหม่ มักจะทำลายต้นไม้ที่มีอยู่เดิมโดยไม่มีการปลูกทดแทน และมีบทเรียนจากโครงการทำนาทุ่งซึ่งทำให้พื้นที่ธรรมชาติถูกเปลี่ยนแปลงไปเป็นจำนวนมาก

4.4 ภัยคุกคามและปัจจัยที่เกี่ยวกับความเสื่อมโทรมหรือผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ ภายในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ภัยคุกคามและปัจจัยที่ส่งผลต่อความเสื่อมโทรมหรือส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ ได้แก่ การปรับปรุงภูมิทัศน์ การขุดบ่อเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การขุด ถม สร้างสิ่งปลูกสร้างและอาคารต่างๆ การทิ้งและการจัดการขยะ และการล่าสัตว์ป่า การจับสัตว์น้ำ เป็นต้น ซึ่งภัยคุกคามและปัจจัยเหล่านี้หากหน่วยงานที่รับผิดชอบขาดการจัดการที่ดีและมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมย่อมส่งผลกระทบต่อพืชและสัตว์ที่อยู่ในพื้นที่เหล่านั้นจนทำให้ชนิดของพืชและสัตว์หายไปจากพื้นที่ได้เลยทีเดียว

4.5 ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

ตารางที่ 4.1 ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบ	ข้อเสนอแนะ
1. การจัดการความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิทัศน์ - การตัดแต่งต้นไม้ไม่สอดคล้องกับธรรมชาติและฤดูกาล - การปลูก ชนิดพืชที่ปลูก ไม่เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ - การดูแลจัดการ ยังไม่เป็นวิชาการ ไม่ทั่วถึง คนดูแลขาด	- ควรให้ความรู้ความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ๆ รับผิดชอบ โดยใช้ทุนหรือศักยภาพของมอ. ปัตตานี เช่น ภาควิชาเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม (แผนกวิชาเทคโนโลยีการเกษตร)

<p>ความรู้ทางด้านพืชและสัตว์</p> <p>- การมีส่วนร่วมของประชาคมมอ.ยังมีน้อย ไม่มีเวที</p>	<p>และแผนกวิชาชีววิทยา เป็นต้น</p> <p>- การทำแผนหรือโครงการใดๆ ในการปรับปรุงภูมิทัศน์ ควรให้ประชาคมมอ.ปัตตานี มีส่วนร่วม</p>
<p>2. การจราจร และจุดเสี่ยงอุบัติเหตุ</p> <p>- พบว่ามีทางแยกหลายบริเวณ เช่น สี่แยกพระรูป สี่แยกลานอิฐ มีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ เนื่องจากทัศนวิสัยเป็นปัญหาแห่งการมองเห็น มุมเลี้ยวแคบ เพราะเป็นถนนที่สร้างมานานในช่วงเวลาที่รถยังน้อย</p> <p>- ป้ายจราจรน้อย สับสน ไม่ชัดเจน เช่น</p>	<p>- บริเวณมุมทางแยกควรปลูกไม้พุ่มเตี้ย และปรับภูมิทัศน์ให้โปร่งโล่ง</p> <p>- ปรับทางเลี้ยวให้มุมโค้งกว้างขึ้น ให้รถสามารถเลี้ยวได้สะดวกขึ้น</p> <p>- ทำป้ายจราจรเพิ่ม และให้มีความชัดเจน</p>
<p>3. การจัดการแหล่งน้ำและของเสียที่เกิด Eutrophication ในคลอง 200 ปี คลองแบ่งเขตมอ. หลังบ้านพักอาจารย์ข้าราชการด้านโรงพิมพ์มิตรภาพ และคลองด้านรัฐสมิแล เป็นต้น เนื่องจากภาวะน้ำไหลช้าไม่เป็นธรรมชาติ ทำให้เกิดการสะสมของตะกอนและแร่ธาตุ และไม่มีการหมุนเวียนทำให้เกิดภาวะน้ำเน่า (Eutrophication)</p>	<p>- ต้องให้เกิดการหมุนเวียนของแร่ธาตุและสสาร</p> <p>- ทำปุ๋ยชีวภาพจากพืชน้ำ สหรัย และผักตบชวา จำหน่าย แจก ตั้งเป็นกองทุน</p> <p>- ลอกคลองโดยใช้ประเพณีรับน้องอย่างต่อเนื่อง</p> <p>- เปิดเส้นทางน้ำให้มีความต่อเนื่อง เชื่อมโยงถึงทะเล</p>
<p>4. การจัดการขยะ ส่วนเกินจากความรับผิดชอบของเทศบาลเมืองปัตตานี ที่รับผิดชอบโดยมหาวิทยาลัย ซึ่งมีการนำไปทิ้งกองรวมกันอย่างกระจัดกระจายบริเวณป่าชายเลน</p>	<p>- ควรมีการจัดการเรื่องจุดรับขยะและการจัดการขยะภายในวิทยาเขตให้เหมาะสม และถูกหลักทางวิชาการ เช่น จุดทิ้งขยะหลักที่นอกเหนือจากความรับผิดชอบของเทศบาลเมืองปัตตานี ซึ่งเท่าที่มีการจัดการอยู่ในปัจจุบัน ไม่มีการจัดการที่ถูกต้องตามหลักทางวิชาการ</p> <p>- การกำจัดขยะ เช่น กิ่งไม้ใบหญ้า เศษอิฐปูนซีเมนต์ หลอดไฟ โฟม เป็นต้น ไม่ควรกองและเผารวมกันแล้ว</p> <p>- ควรเลือกพื้นที่ทิ้งให้เป็นระเบียบ และกำจัดขยะด้วยวิธีที่ยอมรับได้ ไม่ใช่เผา</p> <p>- ให้นักศึกษา (ชมรมฯ) เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ เช่น ธนาคารขยะ จัดตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการขยะ</p>
<p>5. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับมอ.ปัตตานี โดยใช้ความหลากหลายทางชีวภาพในมอ.ปน มาเป็นโจทย์</p>	<p>- ควรมีการสำรวจและทำระเบียบข้อมูลของผู้ที่เข้ามาใช้ประโยชน์ภายในมหาวิทยาลัยเพื่อเป็น</p>

เรียนรู้	ข้อมูลและสร้างความร่วมมือเป็นหน่วยเฝ้าระวังดูแลในพื้นที่ที่เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเข้าไม่ถึงหรือดูแลไม่ถึง
6. ในมอ.ปัตตานีมีพืช และสัตว์ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพมาก กระจายอยู่ตามโซนพื้นที่ต่างๆในมหาวิทยาลัย มีศักยภาพและคุณค่าทางวิชาการ	- สามารถพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อประโยชน์ทางการเรียนการสอน การวิจัย ธนาคารต้นไม้ แหล่งพันธุกรรมไม้ท้องถิ่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า แหล่งอาหารชุมชน การท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น
7. ค้นพบว่าต้นไม้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้นไม้ยืนต้นมีบันทึกประวัติศาสตร์ มีเรื่องราวเล่าขาน ที่คนรุ่นก่อนมีความรู้สึกผูกพัน แต่คนรุ่นใหม่และคนรุ่นเก่าหลายคนกำลังจะลืม เช่น ในสมัยอาจารย์ปิ่น ยวนแหล มีต้นไม้ประวัติศาสตร์หลายต้นที่ปลูกด้วยบุคคลสำคัญที่มาเยี่ยมเยียนมหาวิทยาลัย ได้แก่ ต้นราชพฤกษ์บริเวณหอสมุดซึ่งสมเด็จพระยาฯ ทรงปลูกไว้ ต้นไม้ไคร้แอฟริกา (หรือต้นไม้ช้าง หรือต้น Elephant penis) ซึ่งในสมัยนั้นเป็นต้นไม้เดียวที่มีอยู่ในประเทศไทย ต้นอินทผลัม ปลูกโดยอธิบดีกรมศาสนาจากประเทศซาอุดีอาระเบีย และต้นโพธิ์บริเวณพระพุทธรักษาสมานฉันท์ ด้านข้างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หรือต้นไม้ที่สมัยอาจารย์พงศ์กร สุวรรณเดชา ร่วมกับเพื่อนปลูกและดูแลกันสมัยยังเป็นนักศึกษา และต้นไม้อื่นๆ อีกหลายชนิด	- ควรจะทำเป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อบอกเล่าประวัติศาสตร์ของวิทยาเขตให้กับบุคลากรนักศึกษา เพื่อสร้างความภาคภูมิใจ
8. งานวิจัยสะท้อนให้เห็นภาพของการเปลี่ยนแปลง และกระบวนการปรับตัวทางด้านกายภาพ ความห่วงใยและความวิตกกังวลซึ่งเป็นสำนักประชาคม และการเจริญเติบโตของมหาวิทยาลัย จะต้องพิจารณาเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพด้วย เนื่องจากสิ่งเหล่านี้จะเป็นภัยคุกคามต่อต้นไม้และสัตว์	- การพัฒนาจะต้องไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติให้มากจนเกินไป หรือถ้ามีผลกระทบผู้เกี่ยวข้องจะร่วมกันหาทางออกหรือจะแก้ปัญหากันอย่างใด โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของทั้งระดับนโยบาย ผู้รับผิดชอบ และกลุ่มอนุรักษ์ เนื่องจากมหาวิทยาลัยเป็นศูนย์รวมของนักวิชาการ
9. ทำให้รู้ว่า มอ.ปัตตานี เป็นหนี้บุญคุณของชุมชนรูสมิแลและชุมชนรายรอบ เพราะบริเวณพื้นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยในอดีตคือแหล่งอาชีพหรือทำเลทำมาหากินของชาวบ้านมาก่อน	- ชาว มอ.ปัตตานีจึงควรให้ความเคารพต่อสิทธิประชาคมรูสมิแล ซึ่งรวมถึงชาวบ้าน วัวควาย แพะแกะซึ่งเป็นผู้มาอยู่ก่อนเรา เพราะเราคือผู้บุกรุก

	<p>- มอ.ปัตตานีควรมีโครงการที่สนับสนุนพัฒนา ศักยภาพที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชน ให้ดีขึ้น ตามบริบทปัญหาหรือความต้องการ ของท้องถิ่น</p>
<p>10. การจัดการภูมิประเทศและภูมิทัศน์ของวิทยาเขตมี ปัญหาที่ประชาคมมอ และท้องถิ่น</p>	<p>- ควรให้ประชาคมมีส่วนร่วมในการคิด ออกแบบและวางแผนในการจัดการ แบ่งโซน และกระจายอำนาจ กระจายทรัพยากรให้กับ บุคลากรในโซนต่างๆ มีส่วนร่วมในการจัดการ</p>